WWF Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh (09) 7740 100
wwf.fi
panda.org

Asunto- ja ympäristöjaosto 21.10.2020

Viite: HE 146/2020 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Asiantuntija: Raija-Leena Ojanen, Oikeudellinen neuvonantaja, WWF Suomi

WWF kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Koronakriisi on koetellut maailmaa ja Suomea mittavin seurauksin. Vuoden 2021 talousarviota laadittaessa on koronan aiheuttaman taloudellisen tilanteen ohella huolehdittava, ettei tehdä ratkaisuja, jotka pahentavat ilmastokriisiä ja edelleen köyhdyttävät luontoa. Nyt pitää kääntää kurssi kohti hyvinvointia, jossa ihmiset ja luonto elävät tasapainossa. Luonnon monimuotoisuuden suojelu, ilmastonmuutoksen hillintä sekä luonnonvarojen kestävä käyttö rakentavat kestävää taloutta.

Hallitusohjelma luo hyvän pohjan kestävän talouden rakentamiselle, kunhan aikataulusta ja vaadittavasta tasosta ei tingitä. Tavoitteiden saavuttamisessa jokainen vuosi on kriittinen. Valitettavasti vuoden 2021 talousarvioehdotus ei sisällä selkeää ekologista siirtymää ja systeemitason suunnanmuutosta. Tämä tulee lisäämään paineita seuraaville vuosille.

Systeemitason muutos on ainoa keino, jolla voimme saavuttaa aidosti kestävän kehityksen. Siihen tarvitaan johdonmukaisia toimia, pelkkä luonnonsuojelun tason ylläpitäminen ei riitä, suojelutoimia ja suojelupinta-alaa on lisättävä ja sen lisäksi poistettava haitallisia tukia sekä kestävyyskriteerejä sovellettava kattavasti kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

Haitallisten tukien purkaminen

Irtautuminen fossiilisista energiamuodoista on toteutettava nyt muutoin Suomi ei täytä edelläkävijän tunnusmerkistöä. Euroopan parlamentin ympäristövaliokunta hyväksyi 13.10.2020 kannan, jonka mukaan EU:n elvytysrahastoa (RFF) ei voida käyttää fossiilienergian investointeihin. Fossiilisen energian alasajoa tulee verotuksen keinoin vauhdittaa ja ympäristölle haitallisista tuista luopua mahdollisimman nopeassa aikataulussa.

Turpeen verotuen poistaminen on ilmaston kannalta tärkein yksittäinen päätös, joka pitää viipymättä toteuttaa. Budjettiriihessä linjattu lattiahintajärjestelmä tuntuu monimutkaiselta ja joka tapauksessa tarpeettomasti ja ilmastotavoitteiden vastaisesti siirtää ratkaisuja tulevaisuuteen.

Bioenergiaveron valmistelu on aloitettava kiireellisesti. Jotta kivihiilen ja turpeen polton lopettaminen ei johda jo nykytilassa haitallisen korkealla tasolla olevan puun polton lisääntymiseen, tulee puun polttoa voimalaitoksissa hillitä bioenergiaverolla.

Luonnonsuojelun rahoitus on varmistettava

Luonnonsuojelun rahoitus on varmistettava. Hallitusohjelmassa luvattu 100 miljoonan euron tasokorotus luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi on tervetullut ja välttämätön vähimmäispanostus. Sen jatkuminen koko hallituskauden pitää varmistaa.

Luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen nykyinen rahoitus ei riitä. Suojelualueiden määrää ja laajuutta sekä heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamista olisi lisättävä huomattavasti. Perinteisen luonnonsuojelun tukemisen lisäksi tarvitaan kokonaisheikentymättömyyden eli no net loss -periaatteen valtavirtaistamista kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan mm. vireillä olevien lakihankkeiden (mm. luonnonsuojelulaki, ilmastolaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, kaivoslaki) kautta.

Suomen valtiojohto on YK:n yleiskokouksen yhteydessä liittynyt Leaders Pledge for Nature -sitoumukseen. Ulkoministeriön asiaa koskevassa tiedotteessa 28.9.2020 todetaan:

> ”Lajikadon pysäyttäminen vaatii ripeitä toimia. Suomi tukee CBD:n tuleville neuvotteluille asettamaa tavoitetta lisätä suojelualueiden pinta-alaa maalla ja merellä 30 prosenttia 2030 mennessä. Suomen mukaan luonnon monimuotoisuus tulee ottaa huomioon läpileikkaavasti kaikilla sektoreilla, muun muassa kala- ja metsätaloudessa sekä kaupassa ja toimitusketjuissa.”

Kehitysyhteistyön painopistealueeksi nostettava luonnon monimuotoisuus

Luonto kehitysyhteistyön painopisteeksi. Talousarviossa ehdotettu kehitysyhteistyörahoituksen korotus on tervetullut ja vie oikeaan suuntaan. Tavoitteena olevaan 0,7 %:iin bruttokansantulosta on vielä matkaa. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen rinnalle painopisteeksi pitää nostaa ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelu. Luonnon monimuotoisuuden rooli kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa on merkittävä ja sitä ei voida sivuuttaa. Negatiiviset seuraamukset näkyvät jo varsinkin köyhissä ja kehittyvissä maissa, jotka ovat suuresti riippuvaisia ekosysteemipalveluista ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Oikeus terveelliseen ympäristöön on ihmisoikeus. Suomen tulee Leaders Pledge for Nature sitoumuksen mukaisesti tukea ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelua globaalisti.

Suomen tulee myös huomioida budjetissa ja kestävässä elvytyksessä kulutuksemme ja toimitamme globaalit vaikutukset luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen. Myös tämä tulisi huomioida riittävänä tukena edellä mainittuun systeemitason muutokseen, jonka kautta Suomi yhdessä muiden maiden kanssa pyrkii kohti yhden planeetan toimintamallia. Budjetin ja kestävän elvytyksen toimien ohella on käynnissä prosesseja, joissa globaalit vaikutuksemme on huomioitava, näitä ovat mm. yritysvastuulakia koskeva selvitys ja Suomen Afrikka strategia.

Kestävyyskriteereitä tulee noudattaa kattavasti

Kestävyyskriteerit on kohdistettava koko budjettiin. Ympäristöministerin Kestävä elvytys -työryhmä loi kriteeristön, joilla varmistetaan budjettivalintojen vähimmäisvaatimukset luonnon

monimuotoisuuden, luonnonvarojen kestävän käytön ja ilmaston kannalta. Näiden käyttöalaa ei pidä rajata vain elvytystoimiin. Kriteeristön lisäksi tarvitaan myös avoimuutta ja selkeää dokumentointia siitä, miten kestävyysperiaatteita on sovellettu budjettiesityksen valmistelussa ja lopullisessa esityksessä.

Talousarvion rahoituskohteet eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle. Ympäristövaliokunta on kirjannut lausunnossaan YmVL 3/2020 vp kestävästä elvytyksestä seuraavasti:

> ”On selvää, että kaikilla elvytystoimenpiteillä ei voi olla positiivisia ympäristövaikutuksia, mutta edes merkittävästi työllisyyttä tukevilla elvytystoimenpiteillä ei saa olla suuria negatiivisia vaikutuksia ilmastoon, kestävään luonnonvarojen käyttöön ja biodiversiteettiin (ns. do no harm -periaate).”

Vuoden 2021 talousarviota koskevaan lausuntoon tulisi sisällyttää vastaavanlainen do no harm -periaate ja edellyttää sen läpileikkaavaa soveltamista viimeistään vuoden 2022 talousarviossa:

> **”Vaikka kaikella valtio talousarvioon sisältyvällä varainkäytöllä ei voi olla positiivisia ympäristövaikutuksia, on välttämätöntä, että valtion varoilla ei tueta haitallista toimintaa. Sen vuoksi viimeistään vuoden 2022 talousarviossa pitää siirtyä budjetointiin, jossa kaiken varojenkäytön on täytettävä kestävyyskriteerit. Valtion budjetista ei saa rahoittaa toimenpiteitä, joilla on merkittäviä negatiivisia vaikutuksia ilmastoon, kestävään luonnonvarojen käyttöön ja biodiversiteettiin (ns. do no harm -periaate).”**

Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähennykset, luonnonvarojen kulutuksen merkittävä vähentäminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ovat välttämättömiä ehtoja sille, että suomalainen yhteiskunta voi olla kestävä. Tarvitsemme hiilineutraalin ja luontopositiivisen Suomen.

WWF rakentaa tulevaisuutta, jossa ihminen ja luonto on tasapainossa.

Maailman Luonnon Säätiö (WWF)
Suomen rahasto, sr

Jari Luukkonen
Suojelujohtaja

Raija-Leena Ojanen
Oikeudellinen neuvonantaja